

Каленська В.П.,

аспірант,

Житомирський національний агроекономічний університет

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РАДІАЦІЙНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Анотація. У статті проведено аналіз динаміки інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, зокрема за матеріалами Житомирської області. Визначено основні напрями інвестиційних вкладень у сільськогосподарські підприємства Житомирської області протягом 2002–2014 рр., проаналізовано динаміку інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств, а також наведено динаміку прямих іноземних інвестицій у діяльність останніх за аналізований період. За результатами проведеної роботи виокремлено основні складові інвестиційних вкладень сільськогосподарських підприємств та окреслено напрями подальших досліджень.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, іноземні інвестиції, сільськогосподарські підприємства, радіаційно забруднені території, Житомирська область.

Постановка проблеми. Сучасний стан інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від ролі і місця цієї галузі у системі агропромислового комплексу, насамперед це стосується характеру економічних відносин між сільським господарством та іншими сферами АПК. Окрім того, механізм залучення інвестицій формується під впливом різноманітних природо-кліматичних, економічних, фінансових, соціальних та інших особливостей галузі [1].

Нині аграрний сектор економіки має недостатню інвестиційну привабливість для вітчизняного та іноземного інвесторів, які віддають перевагу підприємствам, що має швидкий період окупності вкладених коштів, вищу прибутковість, більш конкурентоспроможну продукцію. Специфічність же аграрного виробництва полягає у тому, що на відміну від промисловості виробничий цикл може тривати навіть не один рік, що значно

уповільнює оборот авансованого капіталу, причому через сезонність виробництва одержання прибутку і момент вкладення його у наступний цикл виробничого процесу, не співпадають. Незадовільний стан інвестиційної діяльності у сільському господарстві зумовлений також значною невідповідністю цін на сільськогосподарську та промислову продукцію.

Майже п'ятиразовий диспаритет цін на закупівлю ресурсів для виробничого процесу й вироблену аграрієм кінцевої продукцію призводить до зниження прибутковості сільськогосподарського підприємства, а також у деяких випадках – до збитковості, яка зумовлена неспроможністю аграрного товаровиробника розраховуватися за власними зобов'язаннями [2].

Особливо проблемними у інвестиційному розвитку сільськогосподарських підприємств є території України, які зазнали радіаційного забруднення, до яких відносимо Волинську, Житомирську, Київську, Рівненську та Чернігівську області. У даних регіонах підприємства АПК зіштовхуються з чималими проблемами, оскільки зазвичай інвестори бояться вкласти свої кошти у зв'язку з численними ризиками, не тільки екологічними, а й економічними та соціальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств були предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних учених, серед яких особливої уваги заслуговують праці таких науковців, як: А.А. Пересада, О.О. Смірнова, С.В. Ляхова, Ю.М. Харазішвілі, Б.В. Бусленко, В.М. Ходаківський та ін. Визначені вчені на якісному науковому рівні розглянули як теоретико-методологічні засади інвестування, так і окремі питання інвестиційної діяльності саме агропромислових підприємств. Зокрема, особливої уваги заслуговують праці В.М. Ходаківського та Б.В. Бусленко, які детально розглядали саме специфіку роботи підприємств Житомирської області.

Таблиця 1

Динаміка інвестиційних вкладень у сільськогосподарські підприємства Житомирської області протягом 2002–2014 рр., тис. грн.

Назва показника	Роки					Відхилення, +/-	
	2002	2005	2010	2013	2014	2014/2002	2014/2013
Капітальні інвестиції, з них:	210093	218002	230734	541005	561171	351078	20166
у матеріальні активи	18645	19285	20042	29767	28732	10087	-1035
в основний капітал	24896	25124	25465	26448	28314	3418	1866
у капітальне будівництво	31487	32618	33146	33618	34567	3080	949
у машини, обладнання та транспортні засоби	23587	24391	25645	27148	29965	6378	2817
у землю	14658	13458	15412	12824	16224	1566	3400
в існуючі будівлі та споруди	26486	27351	28415	29984	31456	4970	1472
у довгострокові біологічні активи рослинництва	22585	25476	29823	34688	38446	15861	3758
у довгострокові біологічні активи тваринництва	19935	21354	23345	22546	29452	9517	6906
в інші необоротні матеріальні активи	27814	28945	29441	323982	324015	296201	33

Джерело: складено автором на основі [4]

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не применшуючи значення проведених досліджень визначеними науковцями, варто відзначити, що потребують більш детального аналізу питання інвестиційної діяльності агропромислових підприємств саме на радіаційно забруднених територіях.

Мета статті полягає в аналізі інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях за матеріалами Житомирської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна діяльність у Житомирській області спрямована на забезпечення продовольчої безпеки регіону та створення належних умов для розвитку сільськогосподарського виробництва.

Для досягнення поставленої мети наявний потужний природно-ресурсний та сільськогосподарський потенціал, який у даний час в області використовується малоефективно. Це пов'язано з погіршенням матеріально-технічної бази, зменшенням обсягів капіталовкладень, розбалансуванням та втратою позицій окремими галузями на внутрішньому та зовнішньому ринках [3].

У сучасних умовах Житомирська область є доволі активною в інвестиційному процесі України. Так, протягом 2002–2014 рр. на території області постійно зростають обсяги інвестиційних вкладень в основний капітал діючих підприємств (табл. 1).

Вкладення в економіку області, зокрема у сільське господарство у 2014 р. здійснили інвестори з 13 країн світу. З країн ЄС надійшло 82% загального обсягу інвестицій, з країн СНД – 7%, з інших країн світу – 11%. Найбільше інвестицій надійшло

від партнерів з Кіпру – 130,6 млн. дол. (49,5% від загального обсягу надходжень), Нідерландів – 36,6 млн. дол. (13,9%), Швейцарії – 16,9 млн. дол. (6,4%) та Російської Федерації – 13,8 млн. дол. (5,2%) (рис. 1) [5].

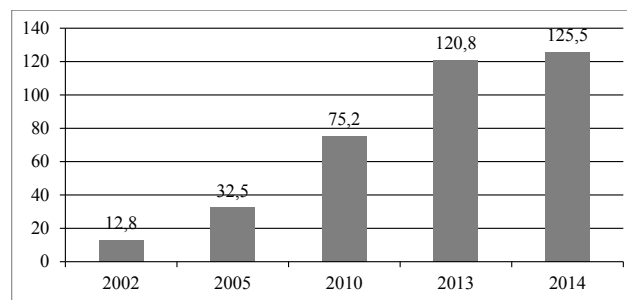

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій у сільськогосподарські підприємства Житомирської області у 2002–2014 рр., млн. дол. США

Джерело: складено автором на основі [6]

В агропромисловий комплекс Житомирської області на 1 січня 2015 р. надійшло 125,5 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що на 112,7 млн. дол. США більше за значення показника у 2002 р. Проте щодо аграрного сектору, то інвестування залишається в незадовільному стані.

Недостатні обсяги інвестиційних ресурсів призвели до послаблення матеріально-виробничої бази суб'єктів господарювання, зменшення його прибутковості і рентабельно-

Таблиця 2

Динаміка інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств у Житомирській області протягом 2002–2014 рр.

Назва показника	Роки					Відхилення, +/-	
	2002	2005	2010	2013	2014	2014/2002	2014/2013
Інвестиції в основний капітал сільськогосподарських підприємств тис. грн.	24896	25124	25465	26448	28314	3418	1866
Співвідношення виручки до інвестицій сільськогосподарських підприємств, тис. грн.	0,006	0,006	0,007	0,007	0,005	-0,001	-0,002
Динаміка інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств, %	0	0,91	1,35	3,86	7,05	7,05	3,19
Частка інвестицій у сільськогосподарську галузь до загального обсягу інвестицій в основний капітал, %	10,5	11,2	11,4	18,0	19,3	8,8	1,3

Джерело: складено автором на основі [4]

Таблиця 3

Динаміка прямих іноземних інвестицій у діяльність сільськогосподарських підприємств Житомирської області протягом 2002–2014 рр.

Назва показника	Роки					Відхилення, +/-	
	2002	2005	2010	2013	2014	2014/2002	2014/2013
Прямі іноземні інвестиції в економіку області загалом, млн. дол. США	38,1	113,7	238,1	362,8	387,7	349,6	24,9
Іноземні інвестиції у підприємства сільського господарства, млн. дол. США	12,8	32,5	75,2	120,8	125,5	112,7	4,7
Частка іноземних інвестицій у підприємства сільського господарства до загальної кількості іноземних інвестицій, %	33,5	28,5	31,5	33,2	32,3	-1,2	-0,9
Освоєно інвестицій в основний капітал, тис. грн.	22458	23458	25147	23456	27558	5100	4102
Частка освоєних інвестицій в основний капітал до загальної суми інвестицій в основний капітал	90,2	93,3	98,7	88,6	97,3	7,1	8,7

Джерело: складено автором на основі [4]

Інвестиційні вкладення сільськогосподарських підприємств Житомирської області у 2014 р., тис. грн.

№ з/п	Показники	ПАТ «Цукровий завод ім. Цюрупі»	ПАТ «Андрушівське»	ПАТ «Агропромислова акціонерна корпорація «Оранта»»	ПАТ «Черняхівська агрофірма «Нива»	ПАТ Агрофірма «Міг»
1	Капітальні інвестиції	30,0	30,0	42,0	50,0	7,0
2	Інвестиції у матеріальні активи	4,0	4,4	3,0	1,1	-
3	Інвестиції в основний капітал	5,0	5,0	3,0	5,0	2,0
4	Капітальне будівництво	4,0	4,0	-	10,5	-
5	Машини, обладнання та транспортні засоби	3,0	3,0	13,3	20,0	5,0
6	Земля	10,0	10,0	12,0	3,0	-
7	Існуючі будівлі та споруди	2,2	2,1	9,0	10,0	-
8	Інші необоротні матеріальні активи	2,0	2,0	2,0	1,0	-

Джерело: складено автором на основі [4]

сті, низького рівня концентрації і спеціалізації виробництва, слабого розвитку інфраструктури сільськогосподарського ринку. На нашу думку, достатня кількість фінансових ресурсів є запорукою оновлення та вдосконалення матеріально-технічної бази сільськогосподарського виробництва, підвищення його ефективності, забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарського сектору загалом. Матеріально-ресурсне забезпечення сільськогосподарського виробництва, його ефективний розвиток в умовах транзитивної економіки прямо залежать від обсягів, структури та напрямку інвестицій – витрат на будівництво та ремонт виробничих приміщень, техніки та обладнання, упровадження нових технологій, забезпечення достатнього рівня платоспроможності, зміцнення фінансів [7].

Окрім того, негативно на інвестиційну діяльність сільськогосподарських підприємств на радіаційно-забруднених територіях впливає незначне фінансування галузі, що зумовлює значну спрацьованість устаткування, збільшення навантаження на одиницю застарілої техніки, що, у свою чергу, знижує ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств; зменшення капітального будівництва, зростання безробіття у сільській місцевості [7].

Найбільш динамічне зростання інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств області спостерігалось у 2013–2014 рр. – 1866 тис. грн. (табл. 2).

Проте якщо розглядати структуру інвестування, слід відзначити, що інвестиційна активність у сільськогосподарську галузь перебуває на дуже низькому рівні. Варто зауважити значну зміну обсягів іноземних інвестицій у сільськогосподарські підприємства регіону. У 2013–2014 рр. відбувалась тенденція до значного зростання іноземного інвестування (табл. 3).

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновки про те, що нині в умовах затяжної розробки стратегії залучення інвестицій в АПК Житомирщини, яка триває майже 18 років (від часу початку реформування сільськогосподарського сектора економіки України), сільськогосподарський сектор регіону не просто перестав розвиватися, а навіть потрапив у період можливості повного занепаду окремих галузей виробництва.

Проведений автором аналіз стану інвестиційної діяльності деяких сільськогосподарських підприємств Житомирської області дав змогу зробити наступні висновки. Протягом 2002–2014 рр. основним джерелом поповнення капітальних інвестицій є фінансові ресурси вітчизняного походження – власні кошти суб'єктів господарювання, організацій та установ (табл. 4).

Аналізуючи інвестиційні вкладення сільськогосподарських підприємств Житомирської області протягом 2014 р., можна констатувати особливу увагу всіх підприємств саме до капітальних інвестицій, що викликано необхідністю модернізації виробничих потужностей, розширенням обсягів діяльності за рахунок упровадження додаткових виробничих ліній. Із необхідністю модернізації та розширення виробничих потужностей пов'язані інвестиції на придбання земель та машин, обладнання і транспортних засобів.

Разом із цим слід відзначити, що в масштабах країни окреслені обсяги інвестиційних вкладень окремих сільськогосподарських підприємств Житомирської області залишаються на достатньо низькому рівні, що, у свою чергу, зумовлено саме станом радіаційного забруднення вказаної області. Саме тому важко залучати інвестиції в сільськогосподарські підприємства, оскільки це питання стосується продовольчої безпеки країни та конкурентоспроможності бізнесу інвесторів.

Висновки. За результатами проведеного дослідження в межах даної статті автором було виокремлено основні тенденції та структура інвестиційної діяльності підприємств Житомирської області на радіаційно забруднених територіях. Зокрема, встановлено позитивну динаміку нарощування інвестиційних вкладень протягом 2002–2014 рр. на території досліджуваної області. Аналіз інвестиційної діяльності окремих сільськогосподарських підприємств, які розташовані на радіаційно забруднених територіях Житомирської області, дає змогу зробити висновки про те, що основним джерелом інвестицій є власні кошти визначених суб'єктів господарювання, також кошти сторонніх підприємств вітчизняного походження. Основним вектором спрямування інвестицій є капітальні вкладення, спрямовані на модернізацію та розширення виробничих потужностей.

Напрямом подальших досліджень може бути проведення порівняльного аналізу обсягів інвестиційної діяльності на радіаційно забруднених територіях підприємств Житомирської та інших областей України.

Література:

1. Пересада А.А. Інвестування : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.] / А.А. Пересада, О.О. Смірнова, С.В. Ляхова. – К. : КНЕУ, 2001. – 251 с.

2. Ходаківський В.М. Інвестиції у відродження агропромислових формувань Житомирської області / В.М. Ходаківський // Розвиток агробізнесу в Україні: проблеми, пріоритети, перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю ф-ту аграр. менеджменту (25–27 березня 2010 р.). – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 176–178.
3. Програма розвитку агропромислового комплексу Житомирської області на 2011–2015 рр. : Рішення Житомирської обласної ради від 17.03.11 р. № 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zhitomir-region.gov.ua/doc_cil_progs/obl_prog_agro.pdf.
4. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2002–2014 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>.
5. Харазішвілі Ю.М. Теоретичні засади моделювання соціально-економічного розвитку регіонів / Ю.М. Харазішвілі, О.О. Любич // Формування ринкових відносин в Україні. – К., 2005. – 162 с.
6. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці Житомирської області на 01.07.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>.
7. Бусленко Б.В. Потреба в залученні інвестицій в агропромисловий комплекс України / Б.В. Бусленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=71179>.

Каленская В.П. Инвестиционная деятельность сельскохозяйственных предприятий на радиационно-загрязненных территориях

Аннотация. В статье проведен анализ динамики инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий на радиационно загрязненных территориях, в частности по материалам Житомирской области. Определены основные направления инвестиционных вложений в сельскохозяйственные предприятия Житомирской области в течение 2002–2014 гг., проанализирована динамика инвестиционной активности сельскохозяйственных предприятий, а также приведена динамика прямых иностранных инвестиций в деятельность последних за анализируемый период. По результатам проведенной работы выделены основные составляющие инвестиционных вложений сельскохозяйственных предприятий и намечены направления дальнейших исследований.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, иностранные инвестиции, сельскохозяйственные предприятия, радиационно загрязненные территории, Житомирская область.

Kalenska V.P. Investment activity of agricultural enterprises on radiation contaminated areas

Summary. Within the paper analyzes the dynamics of investment on farms contaminated areas, including on materials Zhitomir region. The research paper aimed at the analysis of investment activity of agricultural enterprises in radiation contaminated areas based on data of Zhytomyr region. Within the research paper the author analyzed the works of both domestic and foreign scientists who examined the outlined range of problems. The author defines the main directions of investments in agricultural enterprises of Zhytomyr region for 2002-2014 years, the dynamics of investment activity of agricultural enterprises and given the dynamics of FDI in the last activity for the period. The results of the study author made appropriate conclusions. Based on the findings of the analysis the author notes that the main negative trends of investment in crop enterprises of Zhytomyr region during 2014 are caused by radioactive contamination of the indicated region. It is the reason why it is difficult to attract investment in agricultural enterprises, since the issue concerns food security of the country and competitiveness of the investors' business. Thus, the author emphasized that the problem areas in terms of the investment development of agricultural enterprises include those regions of Ukraine which suffered radioactive contamination, namely: Volyn, Zhytomyr, Kyiv, Rivne and Chernihiv regions. It is in these regions that agricultural enterprises face considerable problems because usually investors are afraid to invest because of numerous risks, not only environmental, but also economic and social. Within the research paper the author notes that investment activity in Zhytomyr region is aimed at ensuring food security in the region and the creation of appropriate conditions for agricultural production development. Summarizing the analysis, the author recognizes that in modern conditions Zhytomyr region is quite active in the investment process in Ukraine. So, the region's ranking is gradually growing in terms of investment in fixed assets among all regions in the contaminated areas of Ukraine.

Keywords: investment activity, foreign investment, farms, contaminated territory, Zhytomyr region.